

Henrix BÖLL
(Almaniya)

Limanda dayanıb qağayıla-
ra tamaşa edirdim. Üzümə
çökmüş kədər ətrafda dola-
şan polisın nəzərindən qaç-
madı. Bütün diqqətim yemək tap-
maq üçün ümitsizcəsinə sulara baş
vuran quşlarda idi. Boş liman... Yaşla
çalan, çat-çat olmuş dəriyə bənzəyən,
çirkdən, yağdan sanki ağırlaşmış də-
nizdə heç bir gəmi gözə dəymirdi.
Paslanmış yük kranları, uçuk-sökük
anbar binaları, hətta Kainin ətrafın-
daki zibillikdə eşələnən siçanlar belə
görünmürdü. İllərdir ətraf mühitlə
əlaqəm kəsilmişdi. Sakitlik idi.

Nəzərimi fırtınanı öncədən hiss
edən qorxaq qaranquş kimi suyun
səthinə daha yaxın ucan bir qağa-
yunun qanadları cəlb etdi. Hərdən o
da cəsarətini toplayıb yuxarıya qal-
xır, ac yolyoldaşı ilə qanad-qanada
uçuşurdu. Əgər məndən nə istədi-
yimi soruşsaydılar, düşünmədən
qağayıları doyurmaq üçün çörək
istəyirdim. Atdığım çörək tikələrini
göydə qapmağa çalışan bu quşların
təlaşına son qoyub, onların dolaşqı
yollarını nizama salar, uçuşlarını bir
düz xətt üzrə yönləndirərdim.

Amma elə özüm də o quşlar qə-
dər yorğun və ac idim. Kəfsiz oldu-
ğuma baxmayaraq, əllərim cibimdə
dayanıb qağayıları seyr etməkdən
ləzzət alırdım. Qəfildən, kimsə əlini
çiynimə toxundurdu. Çiynimdən
basaraq: “Mənimlə gəlin!” - dedi.
Ancaq mən ona tərəf baxmadan,
əlini çiynimdən itələyib, sakitcə: -
“Onlar dəli olublar,” - dedim.

- Vətəndaş, sizə xəbərdarlıq edi-
rəm! - deyəndə, mən də ona: - Cə-
nab - deyərək, cavab verdim.

O da qəzəbli şəkildə - Burada cə-
nab-filan yoxdu, hamımız vətən-
daşıq! - deyib, yanımda dayandı.
Diqqətlə üzümə baxdığına görə,
mən də xoşbəxt baxışlarımı onun
əmrə müntəzir gözlərinə tərəf çə-
virmək məcburiyyətində qaldım.

Baxışları, sanki illərdir ancaq və-
zifəsini müticəsinə yerinə yetirən
öküzün gözləri kimi qəzəbli idi.

- Nə səbəbə görə... - deyərək ma-
raqlanmaq istəyirdim ki, sözümlə
kəsib dedi:

- Kifayət qədər səbəb var, biri elə
sizin qəmgin üzünüzdü.

Mən güldüm.

- Gülməyin.

O qəzəbləndi.

Ətrafda həbs edən biləcəyi bir
fahişə, oğru, sərxoş dənizçi olma-
dığına görə, canının sıxıldığını dü-
şündüm. Amma o, doğrudan da
məni həbs etmək istəyirdi.

- Mənimlə gəlin!.. - əmr etdi.

Artıq nə qədər ciddi olduğunu
anlayıb, sakitcə soruşdum:

- Nəyə görə?

Elə o an əllərimi qandallayanda
anladım ki, yanılmışam.

Son dəfə üzümü havada süzən qa-
ğayılar çevirib, göy səmaya baxdım.
Özümlə suya atmaq istədim. Mənim
üçün o çirkli suda ölmək, hansısa bir
serjantın əlində boğularaq ölməkdən,
ya da həbsxanaya atılmaqdan yaxşı idi.
Amma polis məni özünə tərəf elə çəkdi
ki, əlindən yaxa qurtara bilmədim.

- Axı nəyə görə? - bir də soruşdum.

- Qanuna görə, siz xoşbəxt olma-
lısınız! - dedi.

- Mən xoşbəxtəm də, - deyərək çı-
ğırdım.

- Sizin o qəmgin üzünüzdü... - de-
yib başını yellədi.

- Bu qanun təzə çıxıb bəyəm? -
soruşdum.

- Qanun artıq 36 saatdır ki, qəbul edi-
lib və siz çox yaxşı bilirsiniz ki, hər bir
qanun elan olunduqdan 24 saat sonra
qüvvəyə minir, - deyərək cavab verdi.

- Amma mən bu qanunu eşitmə-
mişəm.

- Verilən cəzaya qarşı özünüzdü
müdafiə hüququnuz yoxdu. Bu qan-
nun dünən gecə radiogücləndirici-
lərlə səsləndirilib, bütün qəzetlərdə
nəşr olunub, hətta mətbuatdan və
radiodan xəbəri olmayanlar üçün
vərəqələrdə çap olunaraq, impera-
torluğun bütün küçələrində elan
lövhələrinə vurulub, - deyərək, ki-
naya ilə üzümə baxdı. Sonra da:

- Maraqlıdır, siz son 24 saatı harada
keçirmisiniz? - deyib məni kobudcası-
na özünə tərəf çəkdi.

Həmin anda mədəmdən gələn qu-
rultudan ac olduğumu, əynimdə pal-
to olmadığından canıma üşütmə düş-
düyünü hiss etdim. Üst-başım çirkli,

üz-gözüm tüklü və səliqəsiz idi. Təzə
qanuna görə isə ölkənin hər bir vətən-
daşı təmiz, səliqəli geyinməli, kefikök
və damağıncağ olmalı idi.

O məni sərt bir hərəkətlə qabağına
saldı. Polis məntəqəsi yaxınlıqda idi.
Gəndiyimin keçdiyi küçələrlə addım-
layanda - əslində, sahildə gəzib-do-
laşandan sonra buralara baş çəkmək
istəyirdim - ürəyimdə qərribə bir ağır-
lıq hiss etdim; bilirdim ki, oradan çıx-
a bilməyəyim üçün yenə bir səbəb ta-
pılacaq.

Təkcə səma və hava gəndiyimdəki
kimi idi, dəyişməmişdi. Başqa heç nə
əvvəlki çağları xatırlatmırdı. O vaxtlar
kol-kos, ot basmış yolları, indi, həftə-
nin bazar ertəsi, çərşənbə və şənbə
günləri keçirilən əsgər nümayişləri
üçün təmizləyib sahmana salmışdılar.
Barların qarşısında içki reklamlarının
əvəzinə imperatorluğun bayrağının
rəngləri ilə bəzədilmiş pivə bardaqları
asmışdılar. Fahişəxanalarda belə,
imperatorluğun rənglərini görmək
olurdu. Dövlətin siyahısında adı ke-
çən, çərşənbə pivəsindən dada bilən-
lərin isə sevinci yerə-göyə sığmırdı.

Ətrafda bayram əhvalı-ruhiyyəsi
hiss olunurdu. Tələsən, vəzifələrini
yerinə yetirən simalar qarşımıza çıxan
insanlar yanımdakı polisi görən kimi
üzlərində ilıq təbəssüm yaradırdılar.
Mağazalardan çıxan qadınlar da, çöhrə-
lərində tələb olunan məmnuniyyət
ifadəsi yaratmağa cəhd edirdilər. Və-
zifəsi hər gün dövlət işçilərinə yemək
hazırlamaq olan ev qadınları da nə-
şəli görünürdü. Amma bu insanların
heç birinin yolları bizimlə kəsişmirdi.
Küçələrin adı həyatı, bizim ora ayağı-
mız dəyən andan sanki sönürdü. Bizi
görənlər üzlərindəki süni təbəssümü
gizlədərək, hər hansı bir mağazaya
girməyə, ya da ilk döngədəcə gözdən
itməyə tələsirdilər. Bəziləri isə hətta
qapının arxasında gizlənib bizim ke-
çib getməyimizi gözləyirdi.

Onlardan fərqli olaraq, qarşımıza
yaşlı bir kişi çıxdı. Yaxasındakı nişan-
dan anladım ki, müəllimdir. Yolunu
dəyişdirərək bilmədiyindən, məcburən
polisə salam verdi, məni də sanki bir
xainəmmiş kimi süzüb, üzümə üç də-
fə tüpürdü. Məqsədinə çatdı, borcunu
da yerinə yetirmiş sandı. Tüpürəcəyi
özü qədər yaşlı deyildi. Hava çox isti
olduğundan boğazı qurumuşdu deyərək,
üzümə bir-iki damcı düşdü. Qaydala-
ra qarşı çıxaraq üzümü silməyə çalış-
dım. Bunu görən polis onurğamın tam
ortasına yumruqla vurub sakitcə dedi:

- Birinci səviyyə! - Qeyd edim
ki, bu, polis tərəfindən tətbiq edilən
ən yüngül cəza formasıdır.

Müəllim bizdən uzaqlaşdı. Fahi-
şəxananın yanından keçəndə şiş-
man, sarışın bir qadın minnətdarlıq-
la üzümə gülüb, mənə öpüş yolladı.
O sırada polis, sanki heç bir şey ol-
maybmış kimi davranmağa çalış-
dı. Bu qadınlar dövlət məmurlarını
məmnun etdiklərinə görə azad bu-
raxılırdılar. Ancaq sırası vətəndaşlar
üçün bu, çox ciddi cəza ilə nəticələnə
bilirdi. Bir gün öncə şəhərin mərkə-
zindəki bir ayaqyoluna girəndə yerə
atılan jurnaldan təsadüfən oxumuş-
dum ki, filosof Dr.Dr. Blayqot da
bunu liberalizmin əlamətlərindən
biri kimi qiymətləndirib.

Şöbəyə çatmışdıq ki, siqnal səslə-
ri eşidildi. Bu, o demək idi ki, iş vaxtı
bitmək üzrədir. İş saatının bitməsinə
on dəqiqə qalmış verilən bu siqnal
səsi eşidilən kimi, dövlət başçısının
əmrinə əsasən, hamı üst-başlarını sə-
liqəyə salaraq, işlərinin ağır olmasına
rəğmən, üzlərində təbəssüm ifadəsi
ilə küçələrə çıxmaldır. Düşündüm ki,
onlar da bayaq gördüyüm yaşlı müəl-
lim kimi, yanımdakı polisi məmnun
etmək üçün əmrə boyun əyməyən si-
fətimə tüpürə bilərdilər.

Artıq polis məntəqəsinə çatmış-
dıq. Girişdə iki gözətçi dayanmışdı.
Orada geniş istifadə edilən fiziki güc
tədbiri mənə qarşı da tətbiq olundu:
silahın qundağı ilə yanağıma, lüləsi
ilə isə körpücük sümüyümə ilişdir-
dilər. Bir sayılı dövlət qanununun ön
sözündə yazıldığına görə, “Polis işçi-
si həbs etdiyi şəxsə qarşı zor işlədə bi-
lər. Müttəhimə ilk yaxalayan isə, on-
suz da sorğunun gedişində ona qarşı
fiziki güc tətbiq edir”. Qanunda isə
deyilir ki: “Hər bir polis istədiyi şəx-
si cəzalandıra bilər, hətta onu, etdiyi
səhvə görə mütləq cəzalandırmalı-
dır. Vətəndaşa qarşı müxtəlif cəza
növlərindən istifadə edilə bilər”.

Böyük pəncərələri olan uzun
dəhlizdən keçdik. Sonra üzümüzə
bir qapı açıldı. Gözətçilər bizim gə-
ləcəyimizi içəri xəbər vermişdilər.

Məni, demək olar, boş bir otağa
saldılar. Otaqda üstündə telefon
olan bir masa və iki stuldan başqa
heç nə yox idi. Mən otağın mərkə-
zində oturdum. Polis də dəbilqəsini
çıxarıb, mənimlə üzbəüz oturdu.

Otağa səssizlik çökdü. Pisi də
o idi ki, onlar həmişə belə edirdi-
lər. Bərk yorulmuş və acmışdım.

İçimdəki xoşbəxtliyin son izləri
də yavaş-yavaş yox olurdu. Anla-
dım ki, uduzmuşam.

Bu səssizlikdən bir neçə saniyə son-
ra otağa qəhvəyi rəngli formada hün-
dürboy bölmə rəisi girdi. Gəlib düz
qarşımda oturdu, üzümə baxıb dedi:

- Sənətiniz?

- Adi vətəndaş.

- Doğum tarixiniz?

- 1.1. bir, - deyərək cavab verdim.

- Ən son məşğuliyyətiniz?

- Məhbus.

İkisi də təəcüblə bir-birinə baxdı.

- Nə zaman və harada azad
olundunuz?

- Dünən, Ev 12, hücrə 13.

- Azad edilib hara göndərilirsiniz?

- Paytaxta.

- Arayışınız hanı?

Cibimdən buraxılış kağızını çıxarı-
b ona uzatdım. Vərəqi alıb haqqı-
mıda qeydlər apardığı yaşıl kartın
üzünə yapışdırdı.

- O zaman hansı cinayətə görə
tutulmuşdunuz? - soruşdu.

- Üzümdəki xoşbəxtlik ifadəsinə
görə, - deyərək cavab verdim.

Yenə də ikisi bir-birinə baxdı.

- İzah edin, - dedi.

- Başçımızın ölüm günü hamı-
nın kədərli olması əmri verildəndə,
mənim xoşbəxt üzüm polisın gö-
zündən qaçmamışdı.

- Cəza müddətiniz?

- Beş il.

- Davranışınız?

- Pis.

- Səbəbi?

- Pis işçi olmağım.

- Tamamdır, - deyib, bölmə rəisi
yerindən qalxaraq mənə tərəf gəldi.
Yumruğu ilə ağzımın üstündən elə
şillə vurdu ki, qabaq dişim sındı. Yə-
qin, bu, yenidən cəzalı olduğumun
göstəricisi idi. O, otaqdan çıxdıqdan
sonra içəri tünd-qəhvəyi formalı ca-
van bir oğlan girdi. Müstəntiq idi.

O da məni döydü. Bu azmış ki-
mi, məni otağa gətirən polis də qa-
nunda nəzərdə tutulan bütün fizi-
ki tədbirləri üzərində tətbiq elədi.

Qəmgin üzümə görə mənə on il
həbs cəzası kəsildilər - bundan əv-
vəl xoşbəxt üzümə görə aldığım
beşillik cəza kimi.

Məndən olsa, azadlığımdan kəs-
dikləri 15 ilin əvəzinə, elə cəzalı
üzümü birdəfəlik kəsib atardım.

Orijinaldan tərcümə edən:
Nərgiz GƏRAYLI,
Avstriya, İnsbruk şəhəri

